

Основні результати

АНАЛІЗ ОКРЕМИХ ЕЛЕМЕНТІВ ДЕРЖАВНОЇ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ У ПРИРОДООХОРОННІЙ СФЕРІ

екодія
ecoaction.org.ua

Київ — 2021

ВСТУП



Одною з основних причин екологічних проблем в Україні є пріоритетність економічних цілей перед цілями збереження довкілля: зношені основні фонди багатьох українських підприємств, неузгоджена система державного управління у сфері охорони навколишнього природного середовища, слабка система державного моніторингу стану навколишнього природного середовища та контролю за дотриманням природоохоронного законодавства.

Згідно з Міжнародним Індексом екологічної ефективності (EPI), складеним за підсумками 2020 року, Україна займає 60 місце (з 180 країн світу). Даний індекс інформує щодо стану впровадження сталого розвитку у країнах за 11 категоріями показниками, зокрема якістю повітря, зміною клімату, водними ресурсами, еко системними послугами тощо.

Одним з інструментів вирішення вищезазначених проблем є бюджетна політика, що формується відповідно до визначених стратегічних цілей та спирається на комплекс різних бюджетних програм.

З метою розуміння фактичного стану реалізації державної бюджетної політики у природоохоронній сфері та напрацювання рекомендацій до планування наступних бюджетних програм, за ініціативи ГО «Екодія» авторами було зроблений аналіз окремих елементів державної бюджетної політики, зокрема у сфері енергетики, зміни клімату, ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, природо-заповідного фонду, захисту лісів тощо.

Тому у межах даного аналізу зроблено фокус на конкретні бюджетні програми, які реалізовувалися протягом останніх п'яти років, з 2016 по 2020 роки, та звіти про виконання даних бюджетних програм.

ОСНОВНІ РЕЗУЛЬТАТИ:

1. В Україні та в інших країнах Європи та світу спостерігається різне за рівнем співвідношення бюджетних видатків на природоохоронну сферу до ВВП чи до загального обсягу видатків уряду. Середнє співвідношення бюджетних видатків на природоохоронну сферу до ВВП в Україні становить 0,38%, тоді як найбільшу питому вагу видатків на природоохоронні цілі у межах ЄС у ВВП мають Бельгія — 1,3%, Мальта — 1,42%, Нідерланди — 1,4%, Греція — 1,8%, а найменшу — Фінляндія — 0,2%, Кіпр — 0,23%, Данія — 0,39%..
2. Загальний обсяг видатків державного бюджету у природоохоронній сфері з 2016 по 2020 році зріс у 1,9 рази. Питома вага фінансових ресурсів бюджету для Міндовкілля протягом вказаного періоду дещо змінювалася, але в середньому становила близько 63,8%. Частка фінансування для Міненерго становить 31,0%.
3. Протягом 2016–2020рр. Міндовкілля жодного разу не вдалося виконати на 100% планові показники щодо видатків за відповідними бюджетними програмами, тобто повного використання забюджетованих коштів досі не було, лишаючись в межах 85–92%.
4. У сфері фінансування ПЗФ задіяно два органи — Державне управління справами (ДУС) і Міндовкілля. Так, у ДУС на збереження 1 гектару природно-заповідного фонду в середньому витрачається у 3,4 рази більше бюджетних коштів, ніж Міндовкіллям. Причини цієї різниці не аналізувались в рамках цього дослідження.
5. У питанні зменшення обсягу викидів парникових газів зафіксовано пізнє затвердження паспорту бюджетної програми у 2020-му. У зв'язку з чим, **фінансування взагалі не було відкрито, а оплату проєктів та заходів перенесено на 2021 рік.**
6. Ліквідація наслідків надзвичайних ситуацій фінансується з Резервного фонду бюджету. Згідно звіту ДСНС України протягом 2020 р. з одного боку зафіксовано найменшу кількість надзвичайних ситуацій за період спостережень (з 1997 року), а з іншого боку збільшилася масштабність надзвичайних ситуацій та зафіксовано зростання більш ніж у 6 разів суми завданих надзвичайними ситуаціями збитків. **Так, якщо загальна сума збитків від надзвичайних ситуацій у 2019 році становила 1 626,7 млн. грн., то у 2020 році цей показник суттєво зріс і дорівнював 9 916,7 млн. грн.**
7. Фінансування реалізації Енергетичної Стратегії залишається на вкрай низькому рівні. У 2019 році фактичний обсяг фінансування становив **21,8 млн. грн., що складає 11,9% від планових показників. З кожним роком фінансування зменшується.**
8. Міністерство енергетики у питанні “підтримки вугільної галузі” не забезпечило ефективного та результативного використання коштів державного бюджету. Протягом 2016–2020 років частка видатків на природоохоронні заходи при здійсненні ліквідації неперспективних вуглевидобувних підприємств знаходилась у діапазоні 5,6–14,7% та має тенденцію до зменшення.
9. У 2020 році розпочалося фінансування бюджетної програми «Реалізація державного інвестиційного проєкту «Новокостянтинівська шахта. Розвиток виробничих

потужностей». Разом з цим, згідно з проєктною документацією, строки будівництва цього об'єкту, а саме — підприємства на базі Новокостянтинівського родовища уранових руд — передбачено 2001–2026 рр. Тобто — це довгобуд, який у 2020 році тільки почали фінансувати, у тому числі, й за рахунок коштів державного бюджету.

Рівень реалізації державного інвестиційного проєкту (з урахуванням усіх джерел фінансування) на кінець 2020 року становив 15,7%.

10. Щодо радіоактивних відходів та матеріалів. Затверджений обсяг бюджетних асигнувань на реалізацію відповідної бюджетної програми у 2019 році становив 939,1 млн. грн., фактичний обсяг використання коштів — 20,5 млн. грн., що складає 2,2% від плану. **Через призупинення фінансування якість виконання програми є незадовільною.**
11. Протягом 2016–2018 років державне фінансування програми “теплі кредити” (на виконання Державної цільової економічної програми енергоефективності і розвитку сфери виробництва енергоносіїв з відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива на 2010–2020 роки) складало: у 2016 році — 0,89 млрд. грн, у 2017 — 0,83 млрд. грн, у 2018—0,5 млрд. гривень. На 2019 рік заплановано з урахуванням внесених змін бюджетні асигнування — 780,7 млн. грн. У 2020 році головним розпорядником бюджетних коштів стало Міністерство енергетики України.
12. Важливим інструментом захисту повітря є моніторинг його якості. В Україні існує хронічний дефіцит фінансових ресурсів для його проведення. **Слід зазначити, що звітної інформації стосовно видатків державного бюджету на здійснення моніторингу якості повітря протягом 2016–2020 рр. у відкритому доступі не представлено.**

<https://bit.ly/dpolityka>

